

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Het heil is uit de Joden ⁽¹⁾

Het lijkt me goed eens een keer opzettelijk stil te staan bij een woord van de Here Jezus, dat vandaag de dag nogal eens naar voren wordt gehaald.

Het is het woord dat Hij zei tot de Samaritaanse vrouw: „het heil is uit de Joden”.

Er is in onze tijd een hernieuwde belangstelling voor de verhouding tussen het christendom en het jodendom en in dat verband zijn er christenen die hun mede-christenen aan dit woord van de Zaligmaker sterk herinneren en zeggen: denk erom, Christus Zelf heeft gezegd dat het heil uit de joden is.

Laten we beginnen met op te merken dat deze herinnering ons welkom is.

Dat dit inderdaad een opmerkelijk woord is van de Here Jezus, dat we ter harte moeten nemen, juist als we na hernieuwde kennismaking weer schrikken van de kloof.

De Here Jezus, die Zelf zozeer in konflikt gekomen is met het jodendom van destijds, - dat nu juist Hij dit zegt!

Opmerkelijk is dan voorts dat het de vierde evangelist is die dit woord van Jezus een plaatsje in zijn evangelie gegeven heeft, Johannes. En die heeft van alle vier de evangelisten de scherpste dingen over de Joden geschreven.

Hij is het die in het boek van de Openbaring de joden-kerk de synagoge des satans noemt (Openbaring 2:9) en uit zijn evangelie kennen we de uitspraak van Jezus in zijn twistgesprek met de Joden: „gij hebt de duivel tot vader en wilt de begeerte uws vaders doen” (Joh. 8:44).

Het verrast dat juist deze Johannes het woord van Jezus tot de Samaritaanse heeft opgenomen: het heil is uit de Joden.

Je zou, als je die twee uitspraken: 'jullie Joden hebt de duivel tot vader' en 'het heil is uit de Joden' met elkaar vergelijkt, haast vragen of het heil misschien een kleinkind van de duivel is.

**DOOR
H. DE JONG
AMSTERDAM**

Er zijn dan ook bijbelverklarenders die zeggen: beide uitspraken kunnen nooit uit die ene pen van de vierde evangelist gevloeid zijn. En op grond van die overweging schrappen ze een van beide woorden en wel dat uit Johannes 4.

Maar dat is natuurlijk geen Schriftverklaring meer. Dat is geen dienst aan het Woord, maar dat is een heersen over het Woord.

Bij een echt geduldig luisteren sluiten die twee uitspraken elkaar namelijk helemaal niet uit, zoals we zullen zien. Ze zijn veel meer elkaars keerzijden.

Zeker, je kunt met de uitspraak dat het heil uit de Joden is, een kant opgaan dat je jezelf als lezer van de hele Schrift in onoplosbare problemen brengt.

Als je namelijk dit zeggen van Jezus zo verstaat dat volgens Hem het heil, ons heil, uit de hoge hoed van de Joden komt. Dat wij het dus aan de Joden te danken hebben dat er heil is.

Dan is niet langer de Here Jezus onze Heiland, maar dan zijn de Joden dat geworden.

Dan zou de Here Jezus, Zelf de Heiland der wereld (zoals Hij juist in dat hoofdstuk 4 van het Johannes-evangelie genoemd

wordt) bedoeld hebben te zeggen: voor heil moet je niet bij Mij, maar bij de Joden zijn.

Nu, dan zijn we al midden in de onoplosbare problemen. Dan kun je inderdaad daarna niet meer zeggen, zoals Jezus toch deed: jullie hebben de duivel tot vader.

Toch lijkt het soms wel alsof de Israël-fans onder de tegenwoordige christenen zoiets bedoelen als ze met dat woord van Jezus aankomen. Het heil is uit de Joden, dat wil zeggen: de bron van het heil ligt bij de Joden.

Dat kan zover gaan dat ze het hele konflikt tussen kerk en synagoge voor een christelijke vergissing houden. Die kloof van het begin af had er nooit mogen en ook nooit behoeven te zijn, zeggen ze, als wij christenen maar op tijd hadden beseft dat dit konflikt met de Joden ons afsnijdt van de heilsbron.

Het lijkt erop dat de beweringen in deze zin met de dag bolder worden.

Maar wat heeft de Here Jezus dan wel bedoeld met dat aandachttrekkende woord over het heil dat uit de Joden is? Hoe kan dat van Hem een begrijpelijk woord zijn als Hij later zegt dat de Joden de duivel tot Vader hebben?

Ik denk dat het nodig is ons de verschillende gespreks-situaties waarin deze beide woorden gesproken zijn, goed voor ogen te stellen.

Jezus zegt het ene woord in zijn gesprek met de Samaritaanse en het andere in zijn twistgesprek met de Joden in Jeruzalem.

Laten we op het gesprek met de Samaritaanse nu eerst ingaan. Dat geweldige gesprek, waarin de Here Jezus Zich stapsgewijs aan deze vrouw openbaart als de Heiland der wereld.

Op een gegeven ogenblik, als de vrouw merkt dat Jezus een profeet is, stelt ze een vraag: „Here, ik zie dat Gij een profeet zijt. Onze vaders hebben op deze berg aanbeden en gijlieden zegt dat te Jeruzalem de plaats

Inhoud

- 369 Drs H. de Jong,
Het heil is uit de Joden (1)
- 370 Drs H. de Jong,
Mijn getuige-deskundige rapport in de zaak van de Goeree's (1)
- 370 Ds G. van den Brink,
Pastorale Notities
- 372 Drs J. G. van Oord,
Opbouw - Een blad om te lezen (1)
- 373 Drs P. J. van Kampen,
Vreemdelingen binnen onze poorten (2)
- 373 P. C. van Wijk,
Terloops ...
- 374 Drs O. Mooiweer,
Boekbespreking

is waar men moet aanbidden.” (Johannes 4:19, 20).

Deze vrouw heeft dus ook al, als beginnend gelovige, van buitenaf komende, moeite gehad met de gedeeldheid van de kerk. Waar moet ik nu zijn? De een zegt: hier, en de ander: nee hier. Dit is volstrekt herkenbaar. Wat antwoordt Jezus nu?

Hij zegt dat alles anders gaat worden. „Geloof Mij, vrouw” (dat is hetzelfde als: 'voorwaar, voorwaar, Ik zeg u...'), „de ure komt dat gij noch op deze berg, noch te Jeruzalem de Vader zult aanbidden... De ure komt en is nu, dat de waarachtige aanbidders de Vader aanbidden zullen in geest en in waarheid; want de Vader zoekt zulke aanbidders; God is geest en die Hem aanbidden moeten aanbidden in geest en waarheid” (vss 21, 23, 24).

De Here Jezus doelt hiermee op het nieuwe van het Nieuwe Testament. Te weten: dat wat met Hemzelf is aangebroken en straks nog meer zal aanbreken: de aanbidding in geest en waarheid, zonder binding aan een bepaalde aardse lokatie.

Alles wordt anders, is eigenlijk al anders geworden, met de komst van de Here Jezus. Er is een nieuwe bedeling op handen en reeds in werking.

Mijn getuige-deskundige rapport in de zaak van de Goeree's (1)

Wij leven snel. Wat lijkt het al weer een tijd geleden dat de kranten vol stonden over het geruchtmakende optreden van het evangelisten-echtpaar Goeree-Manschot en de juridische stappen die daartegen van verschillende zijde zijn ondernomen. We weten dat het strafproces tegen hen ter zitting van 25 september j.l. in Zwolle op een veroordeling-zonder-straf is uitgelopen.

Het kan bekend zijn dat ik in dat proces op de achtergrond ook een rol gespeeld heb. Ik ben aangezocht geworden door de advocaat van genoemd echtpaar als getuige-deskundige. Nu het proces voorbij is en de rust weer wat terug, wil ik openbaar maken wat ik destijds in mijn rapport geschreven heb.

Het is een stuk van een bescheiden omvang en het steekt wat lengte betreft sterk af tegen de lijvige stencils van de andere getuigen-deskundige, de heren dr H. Jansen en rabbijn A. Soetendorp van wier rapporten ik kennis heb kunnen nemen. Deze heren hebben kennelijk gemeend door de veelheid van hun woorden te zullen worden verhoord en bij de aardse rechter is hun dat ook gelukt.

Omdat ik het een kleine zaak vond (aangenomen even dat ze überhaupt onder de wereldse rechter thuishoort) heb ik de rechtbank willen dienen met een hanteerbaar rapport van strikt theologisch-zakelijke informatie. De rechtspraak heeft 't immers vandaag de dag druk genoeg. Door de negatieve uitspraak echter is de zaak groter geworden dan ze verdient en zullen we er naar te vrezen valt in de toekomst nog veel mee te maken krijgen. Dat is de hoofddreden waarom ik mijn argumenten tegen deze veroordeling publiceer. Hier volgt het rapport, verspreid over drie nummers van ons blad.

☆—☆

L.S.,

De advocaat van de heer en mevrouw Goeree-Manschot, de heer mr. L. van Heijningen te 's-Gravenhage, heeft mij de vraag voorgelegd wat mijn oordeel is over de artikelen 'Wat moet ik?' en 'Iedereen weet ervan', gepubliceerd in het blad Evan in de achtereenvolgende nummers 10 en 12 van de 3e jaargang (1985) daarvan. Nader toegespitst luidde de vraag of ik van mening ben dat in genoemde artikelen uitlatingen voorkomen die beledigend zijn voor de jo-

DOOR
H. DE JONG
AMSTERDAM

den wegens hun ras, godsdienst of levensovertuiging.

Deze vraag is mij gesteld in mijn hoedanigheid van predikant bij één van de reformatische kerken in Nederland (in casu: de Nederlands Gereformeerde Kerken), die zelf (regelmatig) in het weekblad Opbouw geschreven heeft over de verhouding tussen jodendom en christendom aan het begin van onze jaartelling en in het jaar 1985 ook een boekje daarover heeft gepubliceerd, getiteld 'Handelingen zeven'. Ik ben geboren in 1932 en heb in Kampen (doctoraal examen theo-

logie, 1966) en in Leiden (kandidaats-examen Semitische letteren, 1957) gestudeerd en ben door mijn kerken aangewezen als studiebegeleider van de aanstaande predikanten in de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Nadenkend over de mij gestelde vraag zie ik mij genoodzaakt die in tweeën te scheiden, en wel ten eerste: heeft het evangelisten-echtpaar Goeree zich diskriminerend of beledigend uitgelaten over het joodse ras?, en ten tweede: kunnen joden zich in hun al of niet godsdienstige levensovertuiging aangetast gevoelen vanwege uitlatingen, in het genoemde blad Evan gedaan?

I.1 Wat de eerste vraag betreft, die is gemakkelijk en duidelijk te beantwoorden. Van anti-semitisme en racisme is geen sprake. Het beste bewijs daarvoor is dat de joodse afkomst van de Zaligmaker voor en na met respect genoemd wordt. In het artikel 'Iedereen weet ervan' zeggen de Goeree's, over het kerstgebeuren schrijvend: „Er is geen publiciteit. Slechts een en-

keling is op de hoogte van de geboorte van dit joodse jongetje”. Zonder dat dit voor het verstaan van het verhaal nodig is wordt hier over het Jood-zijn van Jezus gesproken. Ik bedoel: het wordt niet node toegegeven omdat men onder dit feit niet uitkan, nee, zonder noodzaak van buiten wordt het Jood-zijn van Jezus vermeld.

Dit lijkt vanzelfsprekend, maar het is dit in het licht van de kerkgeschiedenis toch niet. In de kerkgeschiedenis valt er namelijk een tendens op te merken de afkomst van Jezus te verzwijgen. Men deed dit onder een dogmatisch voorwendsel. Jezus Christus werd beleden Gods Zoon te zijn en deze belijdenis leverde bij veel christenen een verlegenheid op t.a.v. Jezus' waarachtig mens-zijn. En als Jezus geen echt mens was, dan zeker geen echte joodse mens.

Men misbruikte dus wel eens de belijdenis van het God-zijn van Christus om zich van het lastig gevonden gegeven te ontdoen dat Jezus van jooden bloede was.

Maarten Luther schreef dáárten zijn boek 'Dasz Jesus Christus ein geborener Jude ist'. Voor Maarten Luther was het niet: Jezus is of God of mens, maar hij stond in het klassieke belijden van de kerk dat Jezus Christus waarachtig God en waarachtig mens is. Luther was dan ook

„Dominé, luister nou eens!”

Na de weeksluiting in het bejaardencentrum praatten we nog even na.

De reactie van één van de „vaders in Christus” was heel merkwaardig: „Ben je nu niet blij dat je zo geleerd bent?”. Mijn antwoord was een beetje kort: „Punt één: het ging toch niet om mij? Punt twee: ik ben niet geleerd”. Maar toen schoot mijn broeder uit: „Nee, dominé, luister nou eens! Zo bedoel ik het niet!”. En toen volgde het verhaal van een levensverdriet. Hij had zo zielsgraag willen leren. Maar dat zat er niet in. Er waren veel broertjes en zusjes en de paar dubbeltjes per week die hij inbracht konden niet gemist worden. Hij werd nagelongen bij Wilton. De laatste drie dagen op de lagere school, had hij aan één stuk door gehuild. Natuurlijk had hij cursussen gevolgd, en hij had promotie gemaakt. Maar het was avondwerk gebleven. En zoals hijzelf, had hij er veel mee-gemaakt: plaatwerkers met professorale capaciteiten, lachers die in staat geweest zouden zijn topfuncties waar te nemen in

Pastorale Notities

DOOR
G. VANDEN BRINK
ROTTERDAM

kerk, staat en maatschappij.

„Dat bedoelde ik, bent u nou niet blij dat u hebt mogen leren?”

Dat was de preker bepreekt. Maar, zoals dat gaat met een preek, waarmee je bezig blijft, pas toen ik in de auto zat begreep ik, wat onze broeder werkelijk had willen zeggen. Hij had zijn emotionele reactie gegeven na de verkondiging van grote heerlijkheden. En toen hij me zo bezig zag en hoorde, was de oude pijn weer opgevlamd: „Als ik dat toch eens een heel leven had mogen doen: de goedertierenheden des Heren vermelden!”. En toen was zijn reactie gekomen, die bedoelde te zeggen: „Ben je nou niet blij dat je voor dominé mocht leren?”.

Toen was de preker bepreekt.

De Here had Zijn dienaar gezonden.

Hij heeft ook oude plaatwerkers nodig.

Terwille van ons, dienaren van het goddelijk woord, die soms zuchten onder de zwaarte van ons ambt.

Dan komt er één, die zegt:

„Dominé, luister nou eens . . .!” Zoals een vriend van me, die - als hij vond dat ik nodig weer eens bepreekt moest worden, placht te zeggen: „Jij, je moest eens beter naar je eigen preken luisteren!”.

Ik denk aan het gedicht van Geert Boogaard, getiteld: Kerkdienst.

Het begint zo:

Ik loop achter een ouderling,
ik krijg een hand onder de kansel
ik ben een dienaar, een
[aangewezen,
een uitverkoren man.

Het eindigt dan met deze strofe:

„Ik leg een zegen op allen,
mijn stem is een opgaande zon,
mijn handen zijn vrolijk, als
[duiven”.

(Uit: Met dank aan de Joden)

in staat het mens-zijn van Jezus volstrekt serieus te nemen en zijn mede-christenen eraan te herinneren dat Jezus een joodse afkomst had. Dat was een zeer nodige herinnering omdat veel christenen dit feit bijna vergeten waren of het opzettelijk verdonkeremaanden.

Het echtpaar Goeree toont duidelijk deze korrektie van Luther ter harte te hebben genomen en spreekt van de geliefde Zaligmaker als van een joods jongetje en noemt Hem een en andermaal de Koning der Joden.

I.2 Zeker is het waar dat deze joodse Jezus in de gewraakte artikelen joodse tegenstanders blijkt te hebben, over wie door de Goeree's zeer kritisch geschreven wordt. Maar op geen enkele wijze wordt het Jood-zijn van die tegenstanders als verklarende oorzaak van hun vijandschap ten tonele gevoerd. Haast integendeel worden deze tegenstanders van hun Jood-zijn ontdaan en in christelijke windse-len aan ons voorgesteld. Ten bewijze daarvan opnieuw een aanhaling uit de navertelling van de geboorte-geschiedenis van Jezus Christus in het artikel 'Iedereen weet ervan'. De bijbeltekst Mattheüs 2:4: „En hij (Herodes) liet al de overpriesters en schriftgeleerden van het volk vergaderen...” wordt als volgt weergegeven: „Koning Herodes roept alle theologen en dominees van Israël bijeen”. Zowel de aanduiding 'theologen' als die van 'dominees' komt uit de christelijke wereld. Dat de Goeree's deze benamingen hier gebruiken is omdat zij in die joodse overpriesters en schriftgeleerden van wie de evangelist spreekt latere christelijke leiders herkennen die eenzelfde afwijzende houding tegenover Jezus Christus hebben aangenomen als eertijds hun joodse kollega's. Hetgeen bewijst dat de Goeree's voor de vijandschap die Jezus in zijn volk ontmoette niet een racistische maar een andere, een geestelijke verklaring hebben. Het joodse verzet tegen het evangelie van Jezus Christus is derhalve volgens de Goeree's niet typisch joods, maar veeleer algemeen-menselijk en wordt 't duidelijkst doorlicht met behulp van dit woord van de apostel Paulus: „de natuurlijke mens begrijpt niet de dingen die des Geestes Gods zijn” (1 Korinthiërs 2:14). 'De natuurlijke mens', dat is de mens sui generis, onverschillig van welke afstamming hij is.

I.3 Hiermee hangt zeer nauw een ander punt samen. Het gehele spreken van de Goeree's over de Joden: hun ongeloof in Jezus en de straf die daaruit voortgevloeit is (huns inziens), heeft het

karakter van een gelijkenis: zij willen er de westerse wereld van het christendom mee waarschuwen dat haar dezelfde straf om hetzelfde vergrijp boven het hoofd hangt. Zeer duidelijk blijkt dat in het dik gedrukte slot van het artikel 'Wat moet ik?': „Jezus roept u: kom tot Mij! En doet u niet als Jeruzalem, doet u niet als de Joden, dat u niet opmerkt de tijd dat God naar u omziet. Verwerp Hem die u roept niet. Kies voor Jezus Christus! Kies voor het leven!” Het is duidelijk dat als de evangelisten Goeree een racistische verklaring zouden geven voor de joodse afwijzing van Jezus Christus, de Joden nooit die voorbeeld-functie voor de christenen zouden kunnen vervullen.

Zoals het trouwens evenzeer duidelijk is dat de Goeree's voor deze benadering van het joodse ongeloof in Jezus Christus het Nieuwe Testament op hun hand hebben. Ten bewijze daarvan twee plaatsen. Romeinen 11:21: „Want indien God de natuurlijke takken (van de olijfboom Israël) niet gespaard heeft, zal Hij ook u (de niet-joden die later ingeënt zijn in die boom) niet sparen”. En Hebreëen 12:25: „Want als genen niet ontkomen zijn toen zij Hem afwezen, die zijn godspraak op aarde (de wet van Mozes) deed horen, hoeveel teminder wij als wij ons afwenden van Hem die uit de hemelen spreekt (door het evangelie)”.

(wordt vervolgd)

Redactie

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen,
tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist,
tel. 03404-61525

Vereniging

De Vereeniging tot verspreiding der Heilige Schrift te Amsterdam en de Bijbel Kiosk Vereniging te Driebergen hebben kennis gegeven van hun voor-nemen, met ingang van 1 januari 1987 als één vereniging verder te gaan. De nieuwe vereniging heeft nog geen duidelijke naam; in ieder geval zet ze de activiteiten voort van de VVHS en de BKV, en om die activiteiten gaat het. Te weten de verbreiding van de Bijbel en zijn boodschap, overwegend via het gedrukte woord.

Me dunkt dat het - temidden van alle onnodige verdeeldheid tussen hen die de Heilige Schrift erkennen en eerbiedigen als het betrouwbare Woord van God - een verademing is, als twee instanties die vanuit diezelfde grondovertuiging werken aan verbreiding van de boodschap van die Heilige Schrift, elkaar vinden en hun krachten bundelen. Beide verenigingen hebben al een respectabele staat van dienst. De VVHS is 73 jaar, de BKV is ten opzichte van de VVHS een jeugdige 58-jarige. En nu dus een nieuwe vereniging. Niet uit de nood geboren, maar uit de behoefte om hetzelfde werk samen te doen, nadat de conclusie had moeten worden getrokken dat de verenigingen één waren in grondslag en doelstelling. Het dienstbaar zijn bij de verschaffing van evangelisatie- en toerustingsmateriaal voor kerken en verder voor wie het maar gebruiken kan en wil, is een belangrijke zaak. Het is goed als kerken en christenen de instanties die zich in hun midden aan dat dienstwerk wijden (op non-profit-basis!) kennen en erkennen.

Alle informatie kan schriftelijk worden aangevraagd op het adres van de VVHS, N.Z. Kolk 17-21, 1012 PV Amsterdam, tel. 020-227978. Dat gaat dan van een folder met najaarsaanbiedingen, o.a. een hele reeks kalenders en kaarten, tot een schitterende catalogus! Ook aanmelding als donateur van deze 'verenigde vereniging' is mogelijk op dit adres. Wie het iets drastischer aanpakt geeft zich à raison van f 25,— of meer op als lid van de nieuwe vereniging. Hij/zij blijft dan automatisch op de hoogte van wat er zoal gebeurt en verschijnt, en heeft de mogelijkheid zich op leden-vergadering te doen horen.

Het kan ook nog grondiger worden aangepakt. Namelijk als U een bezoek brengt aan het onlangs grondig gerenoveerde en geheel nieuw opgezette Lektuurcentrum van de BKV, Hoofdstraat 55, 3971 KB Driebergen, tel. 03438-18104. Dit centrum dient als basis voor de vele boekentafelgroepen die in kerkelijk Nederland al bezig zijn met lektuur via een boekentafel. Verder kun je er terecht voor materiaal voor evangelisatie en toerusting op alle gebied rondom de Bijbel. Van materiaal voor je bijbel-gesprekskring tot mooie spulletjes voor zondagsschool e.d. Men heeft daar nl. een doorgaande expositie van nagenoeg alles wat in het Nederlandse taalgebied aan lektuur rondom de Bijbel wordt uitgegeven. Dat is zodanig uitgesteld dat het mogelijk is, een complete vergelijken-de studie op te zetten inzake lektuur over een bepaald onderwerp.

De mensen die er werken, doen dat met genoeg en overtuiging. Ze zijn echt adviseurs in deze dingen. En ze ontvangen in 'hun' centrum, een paar honderd meter van de A-12 in het hartje van het land, en een kleine kilometer wandelen van het station Driebergen-Zeist, tal van groepen. Zo van evangelisatie-commissies tot vrouwenverenigingen die een dagje uit zijn. Het komt geregeld voor dat particulieren die er 'even binnenwippen' tegen sluitingstijd gemaand moeten worden dat het toch echt 'de hoogste tijd' is! Je kunt daar dus volledig 'verloren raken' - maar er zijn slechter zaken waaraan je dat kunt doen dan deze! Wie tegen kerst of het nieuwe jaar een beetje overzicht wil hebben van lektuur bij de Bijbel, weet nu waar hij/zij alles vinden kan, - nou ja, bijna alles dan...

Tot slot: de BKV is de uitgeefster van de al heel lang en nog steeds bestaande Ingwersen Jeugd- en evangelisatie-bijbel. De VVHS is juist van start gegaan met de uitgave van de Ark Boeken Kinderbijbel in 52 deeltjes, waarvan nu 20 verkrijgbaar. Prijs per deel f 4,95. Het bijzondere van deze uitgave is dat de boekjes zijn gemaakt in co-productie met video-banden. Deze banden worden op dit moment op zondagmiddag 16.20 uur door de NCRV uitgezonden onder de titel 'Grote verhalen voor kleine mensen'. Het is de bedoeling dat mettertijd ook de banden in de verkoop komen. Om Gods 'grote verhaal' ook in onze tijd bij 'de kleine mensen' te krijgen!

Arnhem, 17-11-'86.

K. B. Holwerda

Opbouw - Een blad om te lezen! ⁽¹⁾

Nu ik als voorzitter van de persvereniging voor de laatste keer deze jaarvergadering mag leiden, heb ik er behoefte aan mijzelf rekenschap te geven en aan u rekenschap af te leggen van de motieven en de inzichten die mij hebben geleid in de jaren dat ik als bestuurslid en voorzitter Opbouw heb mogen dienen.

Daarvoor neem ik mijn uitgangspunt in de statuten van onze persvereniging.

— Artikel 2: het Grondslag-artikel luidt als volgt:

De grondslag van de vereniging is de Heilige Schrift, in de zin van de drie formulieren van enigheid beleden als het woord van God.

— Artikel 3: Doel en middelen zegt:

1. Het doel van de vereniging is mee te werken tot de opbouw van het gereformeerde leven.
2. De vereniging tracht dit omschreven doel te bereiken door het uitgeven van een blad dat fungeert als opinieblad binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken en daarbuiten.

Het blad Opbouw - ons blad - beweegt zich bij wijze van spreken binnen de ruimte die wordt bepaald door drie markeringen:

- het is een blad voor de Nederlands Gereformeerde kerken;
- het dient de opbouw van het gereformeerde leven;
- het vindt zijn grondslag in de Heilige Schrift.

Bij ieder van deze markeringen maak ik een aantal opmerkingen.

Opbouw en de Nederlands Gereformeerde kerken

Opbouw is een blad voor de Nederlands Gereformeerde kerken. Dat impliceert drie dingen. In de eerste plaats wordt met deze uitspraak de simpele erkenning gegeven dat het bestaansrecht van het blad gevonden wordt in het feit dat het fungeert als blad van en voor de Nederlands Gereformeerde kerkgemeenschap.

Zonder Nederlands Gereformeerde kerken, geen Nederlands Gereformeerde lezers. En zonder deze lezers geen blad Opbouw.

Zoals De Wekker het blad is van de Christelijk Gereformeerden

DOOR J. G. VAN OORD DE MEERN

en De Reformatie van de Vrijgemaakten, zo is Opbouw dat onder ons. Daar zit niets principiëls aan - alsof het niet anders zou mogen. Neen, het is de nuchtere konstatering dat ieder blad zijn eigen doelgroep van lezers heeft.

Dit gezegd hebbende - en dat is mijn tweede opmerking - zal Opbouw er goed aan doen om dan ook deze Nederlands Gereformeerde kerken te dienen. Wij vormen in dit land een kleine, kerkelijke gemeenschap. Wij zijn in een aantal opzichten als gemeenschap kwetsbaar.

Laat dan Opbouw werken in de weg wat bindt en niet wat verdeelt.

Laat Opbouw eveneens attent zijn op datgene wat de herkenbaarheid van deze kerkgemeenschap kan bevorderen. Wat er groeit aan samenhang en eenheid en identiteit moet bevorderd worden.

Opbouw zal in die kontekst fungeren als opinieblad. Ik kom daarmee tot mijn derde opmerking. Want eigen herkenbaarheid, eigen identiteit, eigen functie wordt in Opbouw vooral ervaren als een aangeboden mogelijkheid. Die eigen identiteit wordt niet gezocht als de doelstelling van ons blad; die is veel breder, de opbouw van het gereformeerde leven.

Die eigen identiteit wordt zeker niet gezocht ten koste van andere reformatorische of evangelische gemeenschappen. Jezelf profileren door op anderen af te geven! Dat is iets wat wij hartgrondig dienen te verfoeien. Wij kennen die mentaliteit voldoende uit de ontstaansgeschiedenis van onze kerken en de ontstaansgeschiedenis van dit blad om er alert op te kunnen zijn. Daarom is ons blad 'slechts' opinieblad en daarom kan het ook fungeren in een lezerskring buiten onze kerken.

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Zo staat het iedere week in de kop van het blad. Het is tegelijk de statutaire doelstelling van de persvereniging. Voorwaar geen geringe doelstelling.

Ook over dit 'markeringspunt' maak ik een paar opmerkingen:

Opmerking 1:

Er is in de statuten géén definitie gegeven wat gereformeerd leven is. Maar het is eerlijk te onderkennen dat de oprichters van Opbouw en hun opvolgers daarmee méér op het oog hadden dan christelijk leven.

Gereformeerd leven is die vorm van christelijk leven die in dit land en in onze kring gestempeld is door 400 jaar reformatie, 150 jaar afscheiding, 100 jaar doleantie en 40 jaar vrijmaking. Het is een levens- en cultuurvorm waarvan de contouren zichtbaar zijn geworden in kerken, in organisaties, in gedrags- en omgangsvormen en in de levens- en wereldbeschouwingen van mensen. En daarmee stuiten wij dan rechtstreeks op een situatie die ons in verlegenheid brengt.

Deze gereformeerde wereld verkeert zowel kwantitatief maar ook kwalitatief in een proces van ontbinding.

Dit ontbindingsproces gaat onze deuren niet voorbij. Het zijn ook onze kinderen die behoren tot de kerkverlaters. Trouwens niet alleen de kinderen, maar ook de ouders blijken afstand te nemen van het gereformeerde leven. Weliswaar moeten wij oppassen voor generalisaties. Er zijn kringen en kerken waar de duurzaamheid van deze gereformeerde levenscultuur sterker blijkt te zijn dan elders. Maar toch...! Wat moet nu een blad met als doelstelling - de opbouw van het gereformeerde leven - in zo'n situatie?

Zijn de zwakheden en de conflicten en de beperkingen van de gereformeerde wereld ons niet zo duidelijk geworden dat wij dit ideaal inmiddels hebben losgelaten? En zijn de wonden en de beschadigingen als gevolg van die conflicten misschien nog zo gevoelig dat wij alleen nog maar pijn kunnen voelen?

Is het reisdoel misschien een station dat al gepasseerd is?

Opmerking 2:

Deze verlegenheid dwingt ons tot bescheidenheid. Iedere scribent zal zich daarvan bewust moeten zijn. En iedere lezer zal al lezend zich zo zijn oordeel kunnen vormen.

Opbouw hoeft niet iets te verdedigen, hoeft geen standpunten of inzichten of belangen te beschermen die niet te verdedigen

De heer J. G. van Oord nam op de jaarvergadering van Opbouw in mei jl. afscheid als voorzitter, een post die hij 9 jaar had vervuld. Bij die gelegenheid sprak hij een afscheidswoord dat in een enigszins uitgewerkte vorm nu in twee achtereenvolgende artikelen onder de titel 'Opbouw - Een blad om te lezen' wordt gepubliceerd.

Ter afsluiting zal er nog een derde artikel volgen met als thema 'Opbouw - Een vereniging om lid van te worden'.

zijn. De bescheiden opdracht van Opbouw kan wel zijn om als instrument te dienen, tot vorming van christenen. Een middel tot kultuuroverdracht. Het is goed om kennis, inzichten en ervaringen uit het gereformeerde leven zowel van binnen Nederland als buiten Nederland over te dragen aan nieuwe generaties. Het onderstreept enerzijds de continuïteit in de geschiedenis van kerk en samenleving en het bemoedigt de toekomstige generaties dat zij niet helemaal opnieuw hoeven te beginnen. Anderzijds belicht het de breedheid en de spreiding van gereformeerde leven in tijd en plaats. Opbouw kan er eer mee behalen om aan deze bescheiden doelstelling bij te dragen.

(wordt vervolgd)

Redactie ontving

René Girard, De romantische leugen en de romaneske waarheid; met een nawoord van prof. dr S. A. Varga. 292 blz., f 39,90; uitg. Kok Agora, Kampen en De Nederlandsche boekhandel/uitg. Pelckmans, Kapellen, Antwerpen.

René Girard, De zondebok; met een nawoord van prof. dr J. M. M. de Valk. 256 blz., f 39,50; uitg. Kok Agora, Kampen en De Nederlandsche boekhandel/uitg. Pelckmans, Kapellen, Antwerpen.

Drs H. G. Leih, Politiek en secularisatie; Een korte geschiedenis van liberalisme en socialisme; 135 blz., f 19,90; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Gene A. Getz, Titus (Leven bij het Woord, een serie praktische Bijbelstudies); 164 blz., f 24,90; uitg. J. N. Voorhoeve, Den Haag.

Vreemdelingen binnen onze poorten

2. Een Plurale Samenleving

Een plurale of meervoudige samenleving is een samenleving van mensen die afkomstig zijn uit verschillende religieuze, culturele, sociaal-economische en politieke verbanden en tradities, die een gemeenschappelijke geschiedenis gehad hebben, maar die voor de toekomst op elkaar aangewezen zijn en die verantwoordelijkheid vóór en de rechten in de samenleving met elkaar delen en die aan onze samenleving elk vanuit hun eigen achtergrond een bijdrage leveren.

Vreemdelingen mogen verwachten dat de kerk partij zal kiezen voor mensen die in hun eigen land of in Nederland verdrukt of bedreigd worden. Solidariteit met de mensen die in de knel zitten moet voor de christelijke kerk een vanzelfsprekende zaak zijn.

Op Elkaar Aangewezen, pp. 3 en 29.

De Oproep...

In Leiden kan je het horen. En, als ik goed ben ingelicht, in Almelo ook. In die stad (steden) kan je het weten, als je in de buurt van de moskee woont. Een aantal maanden wordt, op proef, gelegenheid geboden de „oproep tot het gebed” vanaf de minaret van de moskee te doen. Met behulp van de daar aangebrachte geluidsversterkers zullen ook niet-moslimse landgenoten in een bepaalde wijk te horen krijgen:

„Allahoe akbar (God is groter); dat vier maal herhaald ashadoe ana la ilaha Allah (ik betuig dat er geen God is dan Allah); tweemaal ashadoe ana Muhammadan rasool Allah (ik betuig dat Mohammed de boodschapper van Allah is) haya ala assalaat (kom spoedig tot het gebed); tweemaal haya ala alfalaah (kom spoedig tot het goede); tweemaal Allahoe akbar; tweemaal la ilaha illa Allah.”

Een aantal mensen is door zo iets onthutst. Dat in ons land! Anderen wijzen er, mijns inziens terecht, op dat zulks de konsekwentie is van het feit dat ons land echt geen christelijke natie meer mag heten! Hoelang hebben we al niet gehoord dat de Nederlandse samenleving een „post-christelijk” (na-christelijk) stempel is gaan dragen. Ethische kwesties worden bekeken vanuit iemands persoonlijke „micro-ethiek”. Christus-belijden en naar de kerk gaan is een „optie”, een keuzemogelijkheid, voor hen die daaraan hechten en eraan wensen te blijven vasthouden... En waarom zou je in zo'n sa-

**DOOR
P. J. VAN KAMPEN
ZEIST**

menleving moslims in een wijk met hoge concentratie van etnische „medelanders” niet bestaan de oproep tot het gebed te

Over muziek en zang

Van oudsher heeft de mens geprobeerd zich op een bepaalde manier te uiten. Allerlei muziek-instrumenten kunnen hierbij dienst doen. De bijbel spreekt over cithers en taboerijnen, over trompetten en bazuinen.

We lezen ook, dat Mozes zong toen God het volk Israël door de Rode Zee leidde. De bijbel vertelt ook, dat Mirjam in reidansen zong met andere vrouwen.

Ook in de muziek komt de tegenstelling tussen geloof en ongeloof naar voren. Van Lammech, uit het geslacht van Kaïn, weten we, dat hij zijn ongeloofslied zong.

In de geschiedenis van de kerk hebben zang en muziek een belangrijke plaats ontvangen, ook in de eredienst. En ook vandaag zingen we psalmen en liederen in de kerkdiensten. Misschien wordt er in de diensten wel eens te weinig gezongen. Misschien ook beseffen we te weinig, dat samen zingen gemeenschapsoefening is. Zingen in de kerk mag iedereen. Gelukkig. Het zingen is niet weggelegd voor een koor alléén, wat niet wil zeggen, dat het meewerken van een koor aan de dienst, niet belangrijk kan zijn.

doen? Het is niet minder, maar ook niet méér irritant dan klok-gelui toe te staan, als een stel mensen zo nodig naar de kerk wil gaan en jou uit je slaap haalt. Waarom moeten die lui mij zo nodig storen, als ik lekker wil uitslapen, of bijkomen van een langdurig feest de afgelopen nacht?...

We zijn namelijk niet alleen maar „post-christelijk”. Die term zegt hoogstens iets over de samenleving die we hadden. We zijn nu „pluraal” geworden: allerlei groeperingen, allerlei levensvisies, allerlei religies blijken onder ons voor te komen. Daar zullen we voortaan mee moeten rekenen. En dan is het, leven en laten leven. Aldus de redenatie van velen.

600.000-650.000

„Kort na de Tweede Wereldoorlog ontstond er een omvangrijke emigratie van Nederlanders naar landen als Canada, Australië, Nieuw-Zeeland en Brazilië. In die jaren was Nederland een emigratieland. Het gevolg is dat er nu ongeveer 600.000 Nederlanders in het buitenland wonen. Daarnaast en vooral daarna is er ook een omgekeerde beweging op gang gekomen. Door de komst van zo'n 650.000 mensen uit allerlei landen is Nederland, evenals de meeste West-europese

landen, een immigratieland geworden.”

Zo begint *Op Elkaar Aangewezen*, een „Ontwerp Nota van de Werkgroep Pluriforme Samenleving van de Raad van Kerken in Nederland.” De studie is gedateerd augustus 1983.

Het naast elkaar plaatsen van deze gegevens maakt attent op een getalsmatige overeenkomst tussen hen die ons land verlieten en hen die in hun plaats kwamen. Toch is natuurlijk één ding onloochenbaar: degenen die gingen vormden meer een homogene groep dan zij die kwamen. Dat erkent de geciteerde studie ook. „Tot nu toe heeft er geen aardverschuiving plaatsgevonden in de samenstelling der Nederlandse bevolking. Met 650.000 mensen uit zo'n twintig landen in vier werelddelen vormen de vreemdelingen hier niet meer dan een kleine minderheid; toch betekent hun aanwezigheid een belangrijke verandering in het karakter van de samenleving.”

Die verandering betekent een wending naar een plurale samenleving en de hele brochure (zo'n 50 bladzijden op A-4 formaat) gaat verder met analyse en aanbevelingen voor de te volgen benadering van het probleem dat een plurale samenleving ons stelt.

Terloops...

**DOOR
P. C. VAN WIJK
ZALTBOMMEL**

In ons lied spreken we tot en over de Heer. Samen, met een mooie stem of met een gebrekkige stem. Als het hart er maar bij is.

—o—

Er is een legende over oude monniken in een klooster. Elke avond zingen ze, maar het gaat niet zo goed meer. De één kan geen wijs meer houden en de ander bibbert wat als hij zingt. Toch geven ze de moed niet op: ze blijven zingen. Dan komt er opeens een jongeman voor een paar dagen op bezoek. Hij zingt mee als de monniken aan het zingen gaan. Hij heeft een mooie stem en dat heeft tot gevolg, dat de oude monniken hun mond al gauw dicht houden. Ze durven niet meer. Na een paar dagen is in het klooster opeens een engel. Hij staat in de zaal waar de monniken zullen gaan zingen en hij kijkt allesbehalve blij. De monniken schrikken en de prior

vraagt, wat de engel komt doen. De engel antwoordt dan, dat hij met een vraag van God komt. Waarom wordt er 's avonds niet meer gezongen? Elke avond was het gezang van de monniken bij God te horen, maar de laatste avonden hoorde God niets meer. De monniken antwoorden, dat de jongeman zo mooi zong, dat zij hun mond maar hielden. De engel laat hen echter weten, dat hun stemmen, hoe onvolmaakt ook, door God werden gehoord, maar dat de stem van de jonge zanger niet door God was doorgedrongen.

—o—

De bedoeling van dit verhaal is duidelijk. God hoort het zingen mooie en minder mooie en zelfs valse stemmen.

De monniken uit de legende gingen elke avond weer zingen. Ze hadden nieuwe moed ontvangen. De liefde klonk in hun zingen door en God hoorde het. God kijkt het hart aan.

Hij beoordeelt onze stemmen op Zijn wijze.

De lofzang mag klinken, de lofzang van allen.

En als er wat valse tonen bij zijn, God doet het Zijne er mee. Wat gedaan wordt uit liefde tot Hem, heeft en houdt waarde.

Geen aardverschuiving?

Toegegeven, op het geheel van de Nederlandse bevolking is het aantal van 650.000 mensen (dat inmiddels mogelijk al wel weer iets is gegroeid) niet zo'n hoog percentage. Maar daarbij dient te worden bedacht dat de geografische spreiding in dezen wel wat uitmaakt.

Uit het keurig uitgevoerde rapport „Religieuze Voorzieningen voor Etnische Minderheden in Nederland” (een uitgave van het Ministerie van WVC, van januari 1983) kan ik de volgende gegevens distilleren.

Begin 1980 - meer recente cijfers zullen er zeker zijn, maar die heb ik niet gezien) waren er in Amsterdam: 78.920 „allochthonen”. Nadere toelichting: „Mediterranen (mensen uit de landen rond de Middellandse Zee, PJvk) maakten 5,6% van de totale stadsbevolking uit” en „Surinamers en Antillianen 5,4%. In totaal dus 11% van de totale bevolking. In Rotterdam waren deze percentages resp. 6,3 en 3,8%. Totaal dus 10,1%. Het aantal was daar 58.429 mensen. In Den Haag en Utrecht ging het resp. om 8,8 en 8,0% van de totale bevolking. Vind je hele wijken zonder enige „buitenlander”, in de grote steden zijn er wijken waar de helft van de bevolking van buitenlandse oorsprong is.

Vreemde bedehuizen

In het zelfde rapport valt te lezen (vanaf p. 22) dat er in de hoofdstad (in november 1982) 7 Turkse gebedsruimten waren; diverse werden nog gezocht. Marokkaanse moslims hadden er acht in gebruik. Ook daar werden er nog meer gezocht. Er bestonden tenminste drie gebedsruimten van Surinaamse moslims. Twee Pakistaanse groeperingen zochten destijds in de Bijlmer gebedsruimtes. „Een islamitische begraafplaats bevindt zich op de begraafplaats Westgaarde.” Verder zijn er ook twee Hindoe-tempels in Amsterdam, en een Hindoeistaans cultureel centrum in de Bijlmer. Deze lijst

kan veel uitvoeriger en gedetailleerder en dan hebben we het dus alleen nog maar over Amsterdam.

Wat dat alles betekent in termen van financiën, verzoeken om steun van de overheid, de positie van de diverse imams „voorgangers” in de moskee de invloed van politieke stromingen in de landen van herkomst op de „ligging” van moskeeën laat ik hier ongezegd, al meldt het rapport op al die punten veel wettenswaardigs.

Moeiten en Tradities

Spreekt het rapport in duidelijke maar wat afstandelijke taal over veel wat de medelander na aan het hart ligt, in allerhande publicaties, met name in de opinies, kan de lezer kennis nemen van vele moeiten die de Medelander meemaken. Uitholling van hun rechtspositie dreigt voortdurend, moeiten om de „thuis” gangbare en onaangevochten structuren in onze maatschappij te handhaven plaatsen gezinshoofd en gezinsleden vaak onder grote druk. Problemen en zorgen over de invloed die de Nederlandse samenleving uitoefent op de jonge generatie. En ga maar door. Er is - en wordt - heel wat afgeleden in de gezinnen van wat we zo koel „etnische minderheden” noemen! Zij het dat - uiteraard - er ook veel zal gebeuren dat „het leven bevordert”; het lijkt me, als ik op de tv beelden zie van een Hindoeistaanse bruiloft in Den Haag, onjuist te suggereren dat alles probleembeladen is.

Naast allerhande artikelen in de media wil ik met name wijzen op een brochure, die in mei 1984 met steun van de overheid bij de Staatsdrukkerij verscheen. (De brochure verscheen onder auspiciën van o.a. de Anne Frankstichting). *Vooroordelen Veroordeeld* doet een poging om 24 geregistreerde „vooroordelen” met beroep op „de feiten” te ontzenuwen. Aan de orde komen uitspraken als „ze krijgen kinderen aan de lopende band, als het zo doorgaat zijn ze straks met meer dan wij, zij zijn de

schuld van de overbevolking en de milieuvervuiling, zij zijn de schuld van de werkloosheid, zij zijn de schuld van de woningnood, zij zijn de schuld van de stijgende criminaliteit, Islamieten gaan wreed om met dieren, buitenlandse leerlingen verslechteren het onderwijs” en nog zo'n vijftien meningen.

De al vaker geciteerde brochure *Op Elkaar Aangewezen* noemt daarnaast nog: (een greep) de moeite die Nederlanders (zeggen te) hebben met de geur van een buitenlander, het eten, de muziek die wordt ten gehore gebracht, commentaar op (naar onze mening) te wijde kleding die Turkse kinderen dragen, de strengere controle op gelden die worden verstrekt. De pas in het nieuws gekomen „pasjesregeling” valt ongetwijfeld ook in die categorie.

Dus toekennen . . . ?

Moslims en Hindoes, etc. zullen vaak hun eigen identiteit het meest gewaarborgd achten binnen hun eigen religieuze omgeving. En dan komen we bij het gegeven dat het vinden van zo'n omgeving niet zo eenvoudig is gebleken, zeker een tijdje geleden.

Daarover zegt het rapport: „Nog in 1977, een jaar na het in werking treden van de globale regeling subsidiëring gebedsruimten kon men lezen dat het islamieten vaak radeloos maakt dat hun geloof niet serieus genomen wordt... Eenzelfde bezorgdheid werd beluisterd in een interview met Surinamers, die vaststelden dat de gemeenschap die men thuis kende hier niet meer bestaat: „Men vervreemdt van elkaar, ondanks het feit dat men uit één dorp komt. Men heeft gewoon geen tijd meer voor de ander. Dat is heel droevig.” (*Religieuze Voorzieningen* . . . p. 40).

Iets verderop komt de werkgroep die deze nota verzorgde (bestaand uit onder andere vertegenwoordigers van de kerken) tot de uitspraak: „De betrokkenen kwamen al spoedig tot de ontdekking dat dingen die thuis moeiteloos en als vanzelf plaatsvinden in den vreemde extra inspanning vragen . . . Ginds een religie-vriendelijk milieu, hier roept het woord religie niet zelden een negatieve, zo niet vijandige reactie op . . . In steeds bredere kringen won de opvatting veld volgens welke de godsdienst een zaak moet zijn van de persoonlijke levenssfeer en inspiratie. Met andere woorden moslims en hindoes komen niet in een christelijk Europa, maar in een situatie waarin christelijke visies (meervoud!) op de werkelijkheid aan geloofwaardigheid

hebben ingeboet, waarin religie geen vanzelfsprekende zaak meer is. Zullen zij behalve bij mensen voor wie godsdienst wel belangrijk is en meer is dan een privé-aangelegenheid op begrip voor hun gerechtvaardigde verlangens inzake religieuze voorzieningen mogen rekenen?” (pp. 40, 41).

Onloochenbaar is de betrokkenheid die uit deze visie spreekt. Toch kan men constateren dat in zulke uitspraken niet zelden een bepaalde visie op de Islam en op het Christelijk geloof als „geloofssystemen” spreekt die we eens nader onder de loupe moeten nemen.

Dat hoop ik vanaf de volgende keer te doen. Dat wil ik echter dan wel plaatsen in een breder kader van „christelijk denken over de Islam”.

Boekbespreking

Ds J. van Amstel:

„Voor heel de kerk”.

Uitgave van Oosterbaan en Le Cointre te Goes.

165 pag. - prijs f 17,50.

De vraag klinkt vandaag met name of de kerk nog toekomst heeft. Het antwoord vinden we in de Bijbel. Vandaar, dat ds Van Amstel met ons naar Openbaring 1-3 wil luisteren. Wat hij uit deze Schriftgedeelten heeft opgevangen geeft hij aan ons door. Hij heeft daarbij ouderen, maar niet minder jongeren op het oog. Hij wil zo de liefde tot de Koning van de kerk en tot de kerk van de Koning voeden. Het boek leent zich zoals de auteur in zijn woord ter inleiding aangeeft voor bespreking in verenigings- of clubverband, op een wijkavond of in een gesprekskring. Vandaar, dat per hoofdstuk een aantal gespreksvragen zijn toegevoegd. Wij hebben dit geschrift met veel genoegen doorgenomen. Het heeft ons voorts gestimuleerd om na zoveel jaren een nieuwe serie preken op te zetten over alle brieven van de verhoogde Christus aan de kerk in Klein-Azië. Onze chr. gereformeerde kollega heeft in wat hij te berde brengt hier en daar weer nieuwe gegevens naar voren gebracht. Op een duidelijke manier en in een korrekt populaire stijl belicht hij de inhoud van de diverse brieven terwijl hij regelmatig verwijst naar andere Schriftgedeelten. De schrijver plaatst één en ander in de tijd waarin wij nú leven. Indringende vragen worden aan de kerk van heden gesteld. Luisteren naar het Woord van de

Stichting voor Jeugdzorg en Maatschappelijk Werk van de Nederlands Gereformeerde Kerk

Consulten voor Maatschappelijk Werk en Psychotherapeutische hulp bij o.a. gezins-, huwelijks- en individuele problemen.

Voor een afspraak met de maatschappelijk werkster of psycholoog kunt u bellen met het bureau van de Stichting: Kooikerseind 88, 3995 BR Houten, tel. 03403-77071, vragen naar Mw. Anita Godschalk. Bij afwezigheid kunt u uw boodschap inspreken op het antwoordapparaat of verzoeken terug te bellen voor het maken van een afspraak.

Geest blijft de permanente opdracht van Christus aan het adres van iedere gemeente. Ds Van Amstel heeft het over de strijdende kerk op aarde en de triumferende kerk in de hemel. Ik geloof, dat dit spraakgebruik niet juist is. Volgens Openbaring 6 is er sprake van strijd in de hemel als we letten op de roep van de zielen onder het altaar. En als we Romeinen acht opslaan ontdekken we, dat we in Christus hier en nu al meer dan overwinnaars zijn. Verder vind ik zo nu en dan het opschrift boven een hoofdstuk ongenueanceerd. Als in Pergamus strijd is om de naam is dat wat anders dan de vaststelling, dat het in Sardes gaat om de naam. In het eerste geval draait het immers om de naam van de Here Christus terwijl in Sardes aan de orde is of een gemeente goed bekend staat in de omgeving. Hier had het opschrift veel konkreter de inhoud van de brief thematisch moeten verwoorden. Maar deze beperkte kritiek doet geen afbreuk aan de grote waardering, die ik voor dit keurig uitgegeven boekwerk heb. Ik heb er dan ook geen enkele moeite mee - integendeel - om dit werk van deze pastor uit Ede hartelijk aan te bevelen!

O. Mooiweer, Enschede

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Assen

Het adres der kerk luidt thans: Postbus 859, 9400 AW Assen.

Preekconsent candidaat J. M. Mudde

De regio Arnhem heeft het aan hem verleende preekconsent met één jaar verlengd.

Ned. Geref. Kerk van Dordrecht

1. Het scribaat berust thans bij Ineke van Heusden, Herschelstraat 27 te Dordrecht, tel. 078-187133.

2. Doordat het oude gebouw, waarin de kerkdiensten werden gehouden, moest worden gesloopt, is een andere ruimte betrokken. t.w. aan de Herschelstraat 27 in de wijk Sterrenburg I.

Het gebouw is een voormalige noodschool en bestaat uit twee vleugels van elk drie lokalen. Eén vleugel is verhuurd aan de EHBO, de andere werd verbouwd tot kerkzaal met nevenruimten.

Zaterdag 13 december is er

„open huis” van 15.00-18.00 uur.

Zondag 14 december vindt de officiële openingsdienst plaats. Aanvang van de dienst: 10.45 uur.

Een ieder is van harte welkom.

Advents-konferentie

Van 6-7 december a.s. wordt in het Zendings-Diaconessenhuis te Amerongen een Advents-konferentie gehouden.

Zaterdag 6 december

14.30 u. bidstond in Bethel

15.15 u. samenzang

15.30 u. thema: 1: Hoop voor de gemeente

God roept tot omkeer.

Openb. 3: 1-6.

Evang. G. van Viegen.

19.30 u. samenzang

19.45 u. thema 2: Gevaren voor de gemeente.

Openb. 2: 8-11.

Drs N. C. van Velzen.

Aansluitend: koffiedrinken en napraten.

Zondag 7 december

9.15 u. bidstond in Bethel

10.15 u. samenzang

10.30 u. thema 3: Kritiek op de gemeente.

Openb. 2: 1-7.

Zend. M. v. Staveren.

12.00 u. middageten en pauze

13.15 u. *gespreksgroepen*. We spreken samen over vragen, die naar aanleiding van de thema's naar voren komen.

15.00 u. thema 4: Vernieuwing van de gemeente: God opent deuren.

Openb. 3: 7-13.

Ds J. R. H. Heidema.

Medewerking verlenen het zusterkoor Moederhuis en de zanggroep „Horizon” uit Rhenen.

Konferentie-informatie:

1. De bijeenkomsten zijn voor iedereen vrij toegankelijk. Dus hartelijk welkom!

2. Op zondag is er een extra kinderprogramma. U kunt dus met het hele gezin komen.

3. Wanneer u meerdere samenkomsten wilt bijwonen en tussendoor wilt eten, verzoeken wij u een lunchpakket mee te brengen.

4. U kunt deze konferentie in zijn geheel meemaken met volledige verzorging in Bethanië. Incl. bij zr. Anke Slagmolen.

Prijs: 1 of 2 pers. kamer f 145,- of f 135,- p. p.

5. Van de samenkomsten zijn weer cassettes beschikbaar, die u zondags direkt mee kunt nemen. Prijs f 6,- per stuk.

6. Daggasten kunnen hun konsumpties tegen een kleine vergoeding verkrijgen bij de koffietafel: koffie, thee of frisdrank

f 1,- en soep f 2,-. Vóór de samenkomsten zijn konsumpties te verkrijgen.

7. Wij zingen uit de bundel van Joh. de Heer.

8. Wilt u met ons mee bidden voor deze konferentie?

Inlichtingen en aanmeldingen:

Zendings-Diaconessenhuis, Jan van Zutphenweg 4, 3958 GE Amerongen, tel. 03434-53444, postgiro 134279; bank: NMB Veenendaal, rek.nr. 692764151.

Lijst van studenten met preekconsent

J. J. Arnold, Wittenstein 6, 7414 EV Deventer, tel. 05700-43447.

F. H. Blokhuis, Westfranklandsestraat 75c, 3117 AL Schiedam. A. Boshuizen, Stellingmolen 42, 3995 AV Houten, tel. 03403-76580.

F. R. Brintjes, Hoogstraat 78, 4141 BD Leerdam, tel. 03451-19945.

W. van Dijk, Rembr. van Rijnstraat 33, 3751 VH Bunschoten, tel. 03499-83730.

B. J. Eikelboom, Doppestraat 195, 3752 JE Bunschoten, tel. 03499-86310.

J. J. van Es, Leimuiderdijk 50, 1435 CS Rijsenhout, tel. 02977-21002.

D. W. Fijan, Kriekengarde 44, 3992 KK Houten, tel. 03403-74479.

F. Gerkema, Esdoornstraat 5a, 8021 WB Zwolle, tel. 038-543266.

J. M. de Groot, Sinjeur Semeynstraat 10, 1183 LE Amstelveen, tel. 020-436523.

C. P. Kleingeld, Loenhorst 49, 2402 LV Alphen a/d Rijn, tel. 01720-33562.

J. Kloosterman, Robbesant 4, 8303 ZH Emmeloord, tel. 05270-12996.

J. M. Mudde, Pythagorasstraat 378, 7323 HV Apeldoorn, tel. 055-667664.

H. van Winkelhoff, Jacob Openheimstraat 14, 5652 HA Eindhoven, tel. 040-515687.

J. Winter, Groen v. Prinstererlaan 25, 2271 EM Voorburg, tel. 070-861889.

Nederlandse steun aan gereformeerden in Frankrijk

In de kring van de Christelijke Gereformeerde en de Nederlands Gereformeerde kerken is een stichting opgericht, die zich gaat richten op het verlenen van financiële steun aan de Eglises Réformées Evangéliques Indépendantes (EREI) in Frankrijk. De oprichting van de Stichting steun gereformeerde kerken in Frankrijk, zoals de officiële naam luidt, vindt zijn aanleiding in steunverzoeken vanuit deze Franse kerken, die ondanks hun geringe omvang - nog geen 4000 zielen en hun beperkte finan-

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84,
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288
Gironummer 404945
t.n.v. Geref. Persver. Opbouw.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

(bij vooruitbetaling)
f 50,— per jaar of f 26,50 per half jaar.
Voor studenten f 40,— per jaar.
Buitenland f 70,— per jaar of f 95,— per luchtpost.

Advertentieprijs:

45 ct per mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.
Tel. 03404-22452.
Postbus 244, 3700 AE Zeist.

ciële mogelijkheden, hun bijbelse roeping tegenover hun landgenoten, bijvoorbeeld op het gebied van evangelisatie willen nadenken.

Sinds enkele jaren bestaan er contacten tussen de EREI-kerken enerzijds en de Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde kerken anderzijds. Zo vertegenwoordigde ds K. Boersma beide kerken op de nationale synode van de EREI-kerken in 1985. In een brief, die aan alle kerkeraden van beide Nederlandse kerken is verzonden, wordt in eerste instantie steun gevraagd voor een tweetal projecten, te weten een aandeel in de huisvestingskosten van pas gonnende evangelisatiewerk in Parijs en Rodez (Zuid-Frankrijk) en een bijdrage in de kosten van een tweetal stagiaires (theologische studenten), die door gebrek aan financiële middelen, de reeds lang beschikbare stageplaatsen in enkele EREI-gemeenten niet kunnen bezetten. Met beide projecten is een totaalbedrag gemoeid van ruim 72.000 Franse francs, zo'n 25.000 gulden.

De nieuw opgerichte stichting werkt in goed overleg met het comité uit de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Herv. Kerk, dat zich sinds kort vooral richt op de leetuurvoorziening ten behoeve van de gereformeerde christenen in Frankrijk. Het bestuur van de stichting is als

volgt samengesteld: Ds K. Boersma (chr. geref.), voorzitter, Ds G. van den Brink (Ned. geref.), (secretaris binnenland), Ir. A. de Ruiters (Ned. geref.), secretaris buitenland, mevrouw H. den Hertog-van 't Spijker, P. M. Kalkman, G. Schouten, Prof. Dr L. Strengholt (allen chr. geref.), A. P. de Boer en Prof. Dr E. Schuurman (beide Ned. geref.).

Giften voor steun aan de Franse kerken zijn welkom op bankrekeningnummer 31.34.14.629 ten name van de Stichting steun gereformeerde kerken in Frankrijk te Delft (gironr. van de bank 441131). Het adres voor nadere informatie is: Adrianalaan 162, 3053 MG Rotterdam.

Uit breder kring

Reformatorische Bijbelschool

De start van het cursusjaar 1986/87 was veelbelovend. In de introductieperiode hebben we daarvan al het een en ander gemerkt. Er is hard gewerkt aan het onderhoud van het gebouw. Er is op intensieve wijze met elkaar en met de cursus kennis gemaakt. En de stafleden zijn begonnen samen weer vorm te geven aan het onderwijs op de Bijbelschool en de veelheid van zaken, die er rondom heen spelen. Inmiddels draaien de lessen op volle toeren!

U begrijpt, dat we niet zonder reden bij u aankloppen. Met alle soberheid die in de school be- tracht wordt en met de school- gelden en opbrengsten van ver- huur van een gedeelte van ons gebouw, blijft het feit dat we

voor de instandhouding van onze bijbelschool elk jaar afhankelijk zijn van de giften van vrienden. Voor dit jaar was aan giften be- groot f 300.000,—. Daarmee konden we de exploitatie rond krijgen. Nu we het einde van het jaar naderen, willen wij u de si- tuatie voorleggen: van het be- grote bedrag is nog ruim f 180.000,— niet ontvangen. Deze situatie geeft ons zorgen. Het bracht ons opnieuw in her- innering het 'Ora et labora': bidt en werkt! Wij willen daaraan doen wat in ons vermogen ligt: naast ons gebed tot God en ons vertrouwen in Hem, richten we ons tot u; Kunt en wilt u ons helpen met uw (extra)-bijdrage? Zó, dat wij de verantwoordelijk- heid voor hen die leven en wer- ken in de school ook kunnen wáár maken en we aan onze ver- plichting kunnen voldoen? (In de maand december moeten ook rente en aflossing worden be- taald!)

U kunt dit nuttige werk steunen door uw bijdrage te storten op postgironr.: 3091180 of op de bank: N.M.B. Zeist, rek.nr. 69.09.10.983.

DALFSEN (Ov.)

VAKANTIEWONING te huur in Koetshuis op landgoed; com- plect ingericht voor 8 pers.; geschikt voor minder-validen; met openb. vervoer bereikbaar. Geen studenten. Hoogseizoen f 450,— p. w., laagseizoen f 250,— p. w.

Inlichtingen: tel. 078-183111.

VERZAMELAAR

geeft voor **ZWART/WIT** **ANSICHTKAARTEN** f 1,— p.st.

D. v. KAMMEN, Stationsweg 239, 9201 GN Drachten.

*Al zou de vijgeboom niet bloeien
en er geen opbrengst aan de wijnstokken zijn*

*nochtans zal ik juichen in de Here
jubelen in de God van mijn heil.*

Hab. 3 : 17, 18

Dankbaar voor alles wat hij voor ons betekende nemen wij bedroefd afscheid van mijn lieve en zo bijzondere man, onze onvergetelijke vader en opa

PIETER DE PUTTER

* 10 juli 1910

† 27 november 1986

Nijmegen: C. de Putter-Coumou
Kinderen en Kleinkinderen

Kwakkenbergweg 310
6532 MR Nijmegen

*„Geslachten gaan, geslachten zullen komen:
wij zijn in Uw ontferming opgenomen.”
Psalm 90 (ber.)*

Heden werd Thuisgehaald door zijn Hemelse Vader mijn lieve man, onze zorgzame vader en grootvader

KAREL HENDRIK SONNEVELD

in de leeftijd van 72 jaar.

Rotterdam: M. J. SONNEVELD-VAN KATWIJK
Schiedam: ED EN ELS
Rotterdam: LOES
Dordrecht: THEA EN HEMMO
Jan, Carlijn, Matthijs
Amersfoort: JACQUES
Pusan (Korea): MARGREET EN KIM
Jesseka, Suzy, Lukas, Saskia

27 november 1986

Van der Helmstraat 392, 3067 HM Rotterdam

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgevonden.

(rectificatie)

Een rots, een zeer vast Huis,
dat ons behoudt,
is onze God, voor wie op Hem vertrouwt!

Hoe zou ik dan voor dood of leven vrezen!
Hoe zou ik dan nog anders kunnen wezen
dan als een kind,
dat ied' re dag
uit Vaders handen leven mag?

Ons is vooruitgereisd naar de Hemelse Vader mijn innig geliefde man, onze zorgzame vader en opa

ARIE KORNELIS DE GROOT

Geb. 16-2-1925

Overl. 18-11-1986

Hij was een steun en voorbeeld voor ons allemaal.

Hoogeveen: F. de Groot-Dijk
Wezep: Emmy en Dick Bijl-de Groot
Mirjam, Casper, Marnix, Rozemarijn
Zwolle: Ineke en Hans de Jong-de Groot
Jelle, Marijn, Koen
Hoogeveen: Marian en Aard Strijker-de Groot
Bram, Kristiaan, Floris
Hoogeveen: Ad en Ellen de Groot-Boersma
Martine, Maarten

Einsteinlaan 20, 7904 EC Hoogeveen.

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgevonden.

International Christian University

DOCTORAAL-studie GESCHIEDENIS

De Evangelische Hogeschool biedt een **Geschiedenis MO/B-opleiding** af te sluiten met een aanvullende doctoraalstudie voor het behalen van een **volledig erkend doctoraal diploma**.

Op deze studie, welke in september 1987 (bij voldoende deelname) aanvangt, staat de inschrijving thans open bij de afdeling ICU-doctoraalstudies. Het volgen van deze opleiding leidt niet alleen grondig op voor de gebruikelijke examenstof, maar bovendien wordt een Schriftuurlijke visie op de geschiedenis onderwezen.

BON Stuur mij vrijblijvend informatie over uw doctoraalstudie GESCHIEDENIS

naam :

adres :

postcode: plaats:

Evangelische Hogeschool, Antwoordnummer 151,
3800 VB Amersfoort

● Advertenties moeten uiterlijk dinsdagmorgen 10.00 uur ter drukkerij zijn.

● Advertenties met een foto of tekening 1 week voor verschijning van dit blad!